

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 506 sahifa,
2-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Yangi O'zbekistonning mintaqaviy va global geosiyosiy pozitsiyasi: milliy o'zlik va media reprezentatsiya tahlili	16
Salim Doniyorov	
Axborot kommunikatsiya texnologiyalari vositasida o'quvchilarning adabiy tahlil kompetensiyasini shakllantirish	21
Djo'rayev Yorqin Xolnizozovich, Xoldarova Gulchehra Tajibayevna	
Adabiy tahlil kompetensiyasini shakllantirishda elektron darsliklar va multimedia vositalaridan foydalanish.....	26
Djo'rayev Yorqin Xolnizozovich	
Ta'limdagi hurfikrlikni rivojlantirishning pedagogik asoslari.....	29
Yunusov Dilshod Raxmatovich	
Boshlang'ich ta'limda kompetensiyaviy yondashuv asosida o'quvchilarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	32
Aliqulova Habiba Bahranovna	
Ayollar boksida jismoniy tayyorgarlikning yosh qizlar salomatligiga ta'siri	36
Majidov Ruslan Rustam o'g'li, Komilova Ismigul O'ktamjon qizi	
Talaba-yoshlarda internet risklarning oldini olishning pedagogik modeli	41
Muradova Maftuna Komilovna, Mamadaliyeva Umida Isroiljonovna	
Диагностика креативности студентов педагогических вузов в процессе изучения специальных дисциплин.....	44
Уразова Марина Батыровна, Соибова Толифа Дилмуродовна	
STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetentlikni shakllantirishning metodik xususiyatlari.....	49
Tashibekova Munajat Xoshimovna	
Mariya Montessori ta'limida bolalarning mustaqilligini va ijodiy faoliyatini rivojlantirishning pedagogik-didaktik shart-sharoitlari.....	53
Asqarova Ma'mura Sadriddinovna	
O'spirinlik yoshida namoyon bo'ladigan agressiv xulqning psixologik xususiyati	59
Atajanova Xurjon Pirnazar qizi	
O'zbekiston jurnalistikasining rivojlanishida jadidlarning o'rni: jurnalistikada yangi trend	64
Murtozayeva Nigora Murtoza qizi	
Virtual ta'lim texnologiyasining ta'lim jarayonini takomillashtirishdagi ahamiyati.....	67
Muxsiyeva Aziza Shamsitdinovna	
Kelajakdagi o'qituvchilarning pedagogik kreativligini ta'limiy o'yinlar orqali rivojlantirish yo'llari	69
N. A. Musayeva	
Talabalarda lisoniy tafakkurni shakllantirishga psixolingvistik yondashuvning didaktik tamoyillari	76
Odiljonova Kamola Abduvosit qizi	
Strategies for Overcoming Difficulties in Using Authentic Materials in English Language Teaching	81
Qosimov Jaloliddin Abduvali o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ta'limni tashkil etishning pedagogik imkoniyatlari	84
Qurbonova Buzaynab Nurmuxammadiyevna	
Inspektor-psixologlarda ijtimoiy-psixologik kompetentlikning kasbiy faoliyatdagi ahamiyati	87
Raxmanova Dilnoza Farmanovna	
Qo'ng'iro't tumani toponimlarining leksik-semantik va genetik xususiyatlari	90
Shamshaddinova Saodat Saparbayevna	
Variativ yondashuv asosida 5–9-sinf o'quvchilarida valeologik madaniyatni rivojlantirishning didaktik modeli va metodik ta'minoti	93
Shamuratov Asqar Abdullayevich	

The Structural Composition and Developmental Stages of Critical Thinking Skills.....	98
<i>Shuxratjon Ismoiljonov Boymirza o'g'li</i>	
Yosh rahbar kadrlarni lavozimlarga tayinlashning psixologik xususiyatlari.....	106
<i>Sobitov Otabek</i>	
O'zbekistonda erta turmush qurish masalasi va uning psixologik tahlillari.....	111
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Adaptiv sportning inklyuziv ta'lim tizimida alohida ta'limga ehtiyoji bo'lgan o'quvchilarning jismoniy va funksional rivojlanishidagi ahamiyati.....	114
<i>Xasanova Sarvinov To'liqinjon qizi</i>	
Yosh futbolchilarda texnik mahoratni rivojlantirishda differentsiallashgan mashg'ulotlar modelini qo'llash samaradorligi	118
<i>Zayniddinov Tojiddin Baxriddinovich</i>	
Фразеологизмы как носители культуры: проблемы перевода и методы обучения	123
<i>Хамидова Гулноза Турсунбой кизи</i>	
Talabalarni kreativ yondashuv asosida tarbiyaviy–innovatsion faoliyatga tayyorlash jarayonlari.....	127
<i>Adizova G. M.</i>	
Iqtidorli bolalarni psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash	131
<i>Ismoilova Adolat Anvarovna</i>	
STEAM – ta'lim texnologiyasi asosida o'quvchilarning fazoviy tasavvurlarini rivojlantirish metodikasi	134
<i>So'fiboyeva Gulchehra Mamurjonovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy ko'nikmalar va kompetentlikni shakllantirishning pedagogik asoslari.....	138
<i>Fayzullayeva Xovoxon Xayrullo qizi</i>	
Inklyuziv ta'limga muhtoj bolalar bilan ishlashda tarbiyachining roli.....	142
<i>Mansurova Lobar Luqmon qizi, Boqiyeva E'zoza Mashrab qizi</i>	
Rivojlanishida nuqsoni bor bolalarni ta'lim-tarbiyalashning ilmiy-pedagogik asoslari.....	146
<i>Tojiboyeva Osiyoxon Alisher qizi</i>	
Xalqaro ta'lim tashkilotlari faoliyatining nazariy asoslari.....	150
<i>Abdusamadova Aziza Kamoliddin qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni ijtimoiy texnologiyalar asosida ijtimoiy-pedagogik faoliyatga tayyorlash tizimi sifatida.....	153
<i>Shanazarov Otabek</i>	
Maktabgacha ta'limda STEAM yondashuvini loyiha asosida joriy etishning pedagogik strategiyalari	158
<i>Radjapova Xuzra Tirkashevna, Abdullayeva Sarviniso</i>	
Matematika ta'limida modellashtirishning psixologik va metodik asoslari: disum loyihasi tahlili.....	161
<i>Xaydarov Xurshid Ismatovich</i>	
Darsdan tashqari mashg'ulotlarda gandbolchilarning tezkorligini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	166
<i>Ismatullayeva Zuhra Rustam qizi</i>	
Osiyo xalq o'yinlari asosida jismoniy tarbiya jarayonini samarali tashkil etishning pedagogik shartlari	170
<i>Abdullayev Yashnarjon Mahkamovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion kompetentligini shakllantirishda klasterli ta'lim muhitining imkoniyatlari.....	173
<i>Abduraxmanov M. B.</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tanqidiy fikrlash.....	178
<i>Chinaliyeva Ayjamal Baxitjanovna</i>	
Talabalarda raqamli ta'lim madaniyatini rivojlantirish.....	181
<i>Eshqurbonova Nafisa Bahodir qizi</i>	
Blended Educational Technologies in Higher Education: A Systematic Analysis of Foreign Research.....	183
<i>Fozilova Maxina Adashevna</i>	
Voyaga yetmaganlarda deviant xulq shakllanishida ijtimoiy-psixologik omillarning roli.....	188
<i>Galdiyeva Mehribon Durdiyevna, Saydazimov Alisher Nurali o'g'li</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Boshlang'ich tayyorlov guruhida ulotqirish texnikasi elementlarini o'rgatish samaradorligi..... 191 Hayitmurodova Nasiba Abdusalimovna
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tarbiya fanini o'qitishning metodik tayyorgarligini takomillashtirish zaruriyati..... 197 Inoyatova Zulfiya Xamdammovna	
Talabalarni ilmiy-tadqiqot faoliyatiga jalb etishning metodologik asoslari..... 199 Karimova Madinabonu Dilshodbek qizi	
Kompetentligini baholash mezonlari va indikatorlarini ishlab chiqish ..... 203 Kayumov Oybek Achilovich	
Kasbiy refleksiya asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini rivojlantirish..... 209 Miraxmedova Mubina Mirxalil qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutq ko'nikmalarini rivojlantirish..... 211 Nisanbayeva Akmaral Kaldibayevna	
Maxsus ta'lim dasturlari orqali iqtidorli talabalarining ijodiy salohiyatini rivojlantirish ..... 214 Rayimova Shahlo Sobirjon qizi	
STEAM ta'limida ijtimoiy intellektni rivojlantirish metodlari ..... 217 Toshev Elbek Choriyevich	
Innovatsion texnologiyalar va ularning tasviriy san'at o'qituvchilarini tayyorlash tizimidagi roli..... 223 Usmanov Botir Allaberdievich	
Bo'lajak tarbiyachilarning ijtimoiy kompetensiyasini rivojlantirishda volontyorlik faoliyatining ahamiyati..... 227 Xalilova Dilnoza Furkatovna	
Boshlang'ich sinflarda robototexnikaning ahamiyati va o'rni ..... 230 Xodiyeva Dilrabo Pirimovna	
Working With Visual AIDS in Teaching English in Primary Education ..... 233 Yunusova Nodira Akhmadjanovna	
Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari ..... 237 Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna	
The Psychological Impact of Social Media on Youth ..... 242 Dilfuza Qarshiboyeva	
Maktab direktori nutq etiketi – ta'lim menejmentida jamoatchilik bilan samarali muloqot asosi ..... 246 Islamova Dilfuza Dilshodovna	
Dizartriyali bolalar monologik nutqini innovatsion texnologiyalar orqali rivojlantirish..... 250 Pardayeva Muxlisa	
Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishida bilish jarayonlarning ahamiyati..... 257 Xaydarova Umidaxon Baxromjon qizi	
Enhancing the Professional Competence of English Language Teachers ..... 259 Karimova Dilshoda Sodiqjon qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda montessori metodi bo'yicha sezgir davrlar ..... 264 Tojiakhmedova Maftuna Umarjon qizi	
“Personal learning assistant” vositalari asosida bo'lajak pedagoglarni tayyorlash tizimidagi zamonaviy tendensiyalar tahlili ..... 268 Muradova Maftuna Komilovna, Turobova Ro'zoy Bekmurotovna, Xayrullayev Mo'minbek Anvar o'g'li	
Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida adabiy-nutqiy kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi..... 272 Ravshanova Dildora Sagdullayevna	
Raqamli ta'lim sharoitida elektron axborot-ta'lim muhitining mohiyati va tarkibiy tuzilmasi ..... 279 Temurov Sobirjon Yo'ldoshevich	
Zamonaviy ta'lim menejmentida innovatsion yondashuvlarning ahamiyati (boshlang'ich ta'lim misolida) .. 283 Pardaboyev Doston	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oilaning hamkorligida qadriyatlar tarbiyasining amaliy asoslari ..... 286 Xaydarova Mavluda Mo'yidinjon qizi	

Zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari integratsiyasi asosida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish bosqichlari va samarali shakllari.....	292
<i>G'oziyeva Mohlaroyim Qodirxon qizi</i>	
Alohida ta'lim ehtiyojiga ega bo'lgan bolalarning (aqliy nuqson) ovqatlanish tartibi	295
<i>Sh. M. Ro'ziyeva</i>	
Boshlang'ich sinflarda ona tili darslarida imlo savodxonligini oshirishda geymifikatsiya o'yini orqali samarali tashkil etish	299
<i>Mergenbaeva Asiya Erkebaevna</i>	
Musiq a'qituvchisining pedagogik muloqatining ta'lim jarayonidagi ahamiyati	304
<i>S. M. Raxmonberdiyeva</i>	
Ijtimoiy-maishiy hayotga yo'naltirish darslarida zaif eshituvchi o'quvchilarning nutqini rivojlantirish	307
<i>Abdulxamidova Gulnoza</i>	
Ispaniya davlati ijtimoiy hayoti, madaniyati va o'ziga xos ta'lim tizimi	311
<i>Umarova Malika Xisabidinovna, Sabirova Nodira Ibrohimovna</i>	
Ertaklardagi so'zlardan foydalangan holda nutqi rivojlanmagan bolalarda muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish metodologiyasi	316
<i>G'opporova Mahliyoxonim</i>	
Tarbiya fanida hadislar va milliy qadriyatlarni integratsiya qilishning pedagogik imkoniyatlari	319
<i>Axmedov Boburjon Vasikovich</i>	
Chaqiriqqacha harbiy ta'lim tizimida o'quv-biluv kompetensiyalarini rivojlantirishning innovatsion yondashuvlari	324
<i>Mirzayev Shavkat Turdibayevich</i>	
Mustaqil ta'lim olish faoliyati tushunchasining pedagogik mohiyati va tarkibiy tuzilmasi (fizika fani bo'yicha).....	328
<i>Esanmurodov Otamurod Boboqand o'g'li</i>	
Oliy ta'limda immersiv yondashuvning mohiyati.....	333
<i>Muradova Maftuna Komilovna, Jontemirova Nozima Abdijabbor qizi</i>	
Yengil atletika mashg'ulotlari tizimida sportchilarning psixologik tayyorgarligini shakllantirish va rivojlantirishning ilmiy-pedagogik asoslari.....	337
<i>Yigitaliyev A. F.</i>	
Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasida o'quvchilarning harakat faolligini rivojlantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari.....	343
<i>D. R. Abdusalomov</i>	
Futbolchilarni tayyorlash jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llashning samaradorligi...	348
<i>Mirbabayev Muzaffar Ismatillayevich</i>	
Empirik tushunchalar va ularning hospital pedagogikadagi pedagogik-psixologik roli	353
<i>Sapayeva Mavluda Shanazarovna</i>	
Ayollarga nisbatan zo'ravonlikka qarshi kurash va huquqiy himoya.....	357
<i>Ibragimova Feruza Bahodirxonovna</i>	
Integrativ yondashuv asosida kongruentlik kompetensiyasini shakllantirishga ta'sir etuvchi omillar.....	362
<i>Kamalova Dilobar Tairovna</i>	
Og'ir atletikachilarning ko'p yillik tayyorgarlik jarayonini tashkil etish	366
<i>Raximov Farxod Maxmudovich</i>	
Haqiqiy materiallardan foydalangan holda o'qishni o'rgatish	370
<i>Axmedov Husen Uzairovich</i>	
Maktabgacha ta'limda innovatsion va fiziologik yondashuvlarning o'ziga xos xususiyatlari.....	376
<i>Ruziyeva Gulsara Temirqulovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida talaba-yoshlarning jismoniy tarbiyasi.....	380
<i>Nazarov Zokir Abdurahmonovich</i>	
Tafakkur va mantiqiy fikrlash bo'lajak pedagog shaxsining nutq madaniyati omili sifatida	383
<i>A. Sh. Jumayev</i>	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarida turizm vositasida tolerantlikni rivojlantirish pedagogik muammo sifatida.....	386
<i>Abdumannatova Aziza Abdumajit qizi</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Zamonaviy didaktik vositalar asosida talabalarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishning ilmiy-nazariy asoslari..... 390 <i>Asobayeva Noila Samatovna</i>
	Axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatda qo'llash" fanidan amaliy va laboratoriya mashg'ulotlarini samarali tashkil etish ..... 395 <i>Axmedova Zebixon Siddikovna</i>
	Talaba shaxsini ma'naviy-axloqiy tarbiyalashga qo'yilgan pedagogik talablar ..... 399 <i>Boliyev Uchqun Ismatovich</i>
	Translation of Phraseological Units in Mass Media Texts..... 402 <i>Eshmurodova Ziyodaxon Urinbayevna</i>
	Phraseologisms in Modern Russian: A Corpus-Based Analysis of Structural, Semantic, and Functional Dynamics ..... 405 <i>Farkhod Kholmatov</i>
	Yosh sportchilarda sprinterlik qobiliyatlarini rivojlantirishda o'yin uslubidagi mashqlarning o'rni..... 413 <i>G'oibov Yusufali Buxoraliyevich</i>
	Imitatsion mashqlarni nutqni avtomatizatsiyalash jarayonida qo'llash metodikasi ..... 417 <i>G'aniyeva Muhabbat Lutfullayevna</i>
	1879-1894-yillarda yevropa va aqshdagi asos soluvchi laboratoriyalar evolyutsiyasi orqali eksperimental psixologiya genezisining qiyosiy-tarixiy tahlili..... 420 <i>Haydarov Farhod Ilnazarovich</i>
	Maktab direktori nutq etiketi – ta'lim menejmentida jamoatchilik bilan samarali muloqot asosi ..... 423 <i>Islamova Dilfuza Dilshodovna</i>
	Bolalarda gigiyeniya qoidalarini o'rgatishning pedagogik ahamiyati ..... 427 <i>Kalkonova Lutfiya Yusufovna, Safarova Qizlarxon</i>
	Kasbiy refleksiya va portfolio metodining ta'lim jarayonidagi ahamiyati ..... 430 <i>Ismoilova Adolat Anvarovna, Kamoliddinova Mahliyoxon Zohidjon qizi</i>
	Практическая работа по развитию логического мышления учащихся начальных классов через дидактические игры ..... 433 <i>Отажонов Ж. М., Мамарасулова М. А.</i>
	Umumta'lim maktablarida "tarbiya" fanini o'qitish jarayonida mavjud muammolar, ularning sabablari va takomillashtirish yo'llari..... 436 <i>Mamirova Shaxnoza Xudoyqulovna</i>
	Word Formation and Vocabulary Enrichment in Modern English and Uzbek Languages ..... 440 <i>Muminova Feruza Muratdjanovna</i>
	Nodavlat ta'lim tashkilotlarining maktabgacha ta'lim tizimidagi o'rni va rivojlanish tendensiyalari ..... 443 <i>Muminova Nargiza Sabitdjanovna</i>
	Shaxs taraqqiyotining turli bosqichlarida refleksiyaning rivojlanishi ..... 447 <i>N. I. Xalilova</i>
	Bo'lajak o'qituvchilarda inklyuziv kompetensiyalarni rivojlantirishning pedagogik asoslari ..... 450 <i>Omanqulova Shohida Nematillo qizi</i>
	Bo'lajak pedagoglarda gender madaniyatni shakllantirishda milliy qadriyatlar va zamonaviy yondashuvning uyg'unligi ..... 455 <i>O'tkirova Zuhraon Ahmedjanovna</i>
	Developing Listening and Speaking Skills in Middle School ..... 458 <i>Rakhmonova Dilrabokhon Salokhiddin kizi</i>
	Bolalarda gigiyena qoidalarini o'rgatishning pedagogik ahamiyati ..... 461 <i>Kalkonova Lutfiya Yusufovna, Safarova Qizlarxon</i>
	Avlodlar nazariyalari haqidagi mulohazalarning nazariy tahlili: baby boomerlar, X, Y, Z avlodlari..... 464 <i>Umarova Sitora Muxlisovna, Sharifova Mahtob Murodjonovna</i>
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbiy kompetentlikni rivojlantirishning nazariy asoslari ..... 467 <i>Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Sofoyeva Oysha Davlatyorovna</i>
	Boshlang'ich sinflarda arifmetik amallarni o'rgatishning samarali metodlari..... 470 <i>Solijonova Mavluda Zokir qizi</i>

Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini takomillashtirishning nazariy-metodologik asoslari.....	472
<i>Toxirov Botirjon G'ofurjon o'g'li</i>	
Chaqiriqqacha harbiy ta'limda talabalarning harbiy ko'nikmalarini shakllantirishda psixologik omillarning o'rni.....	477
<i>Tursunov Shaxzod Ramazonovich</i>	
Bolalarning jismoniy faolligini oshirish va jismoniy rivojlantirish bo'yicha noan'anaviy jismoniy mashqlarning ahamiyati	480
<i>Xalmatova Nasiba Bozorboyevna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ekologik tafakkurni rivojlantirish muammolari	485
<i>Yaxshiboyeva Nargiza Rustamqulovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faolligini rivojlantirishda bolalar adabiyotidan foydalanish ..	488
<i>Yuldoshova Mehriniso Ochildiyevna</i>	
Hosila va uning tatbiqlarini o'rgatishda zamonaviy yondashuvlar	491
<i>Absamatov Zuxriddin Axmad o'g'li</i>	
Развитие речи у детей как ключевой фактор формирования личности.....	496
<i>Дустова Дилдора Собиржановна</i>	
Boshlang'ich sinflarda geometrik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi	498
<i>Imamova Nasiba Xurramovna</i>	
Дидактические основы подготовки будущих педагогов к лекционной деятельности.....	501
<i>Нодира Азаматова</i>	

HAQIQIY MATERIALLARDAN FOYDALANGAN HOLDA O'QISHNI O'RGATISH

Axmedov Husen Uzairovich

Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Fakultetlararo rus tili kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Haqiqiy o'qish bo'yicha ko'rsatma – tilni o'rgatishda maxsus moslashtirilgan darsliklar o'rniga real hayot sharoitida ona tilida so'zlashuvchilar tomonidan yaratilgan matnlardan foydalanishga asoslangan yondashuvdir. Mazkur usul o'quvchilarda real hayotga yaqin o'qish ko'nikmalarini rivojlantiradi, so'z boyligini kengaytiradi hamda kundalik muloqotda qo'llaniladigan til tuzilishini chuqurroq anglashga yordam beradi.

Kalit so'zlar: autentik materiallar, o'qish ko'nikmalari, til o'rgatish, real kontekst, so'z boyligi, kommunikativ yondashuv.

Abstract: Authentic reading instruction is an approach based on the use of texts created by native speakers in real-life contexts instead of specially adapted textbooks for language teaching. This method contributes to the development of real-life reading skills, enhances vocabulary acquisition, and promotes a deeper understanding of language structures used in everyday communication.

Key words: authentic materials, reading skills, language teaching, real context, vocabulary development, communicative approach.

Аннотация: Обучение чтению с использованием аутентичных материалов представляет собой подход, при котором в процессе изучения языка применяются тексты, созданные носителями языка в реальных условиях, а не специально адаптированные учебные материалы. Данный метод способствует формированию навыков чтения, приближенных к реальной коммуникации, расширению словарного запаса и более глубокому пониманию структуры языка, используемой в повседневном общении.

Ключевые слова: аутентичные материалы, навыки чтения, обучение языку, реальный контекст, словарный запас, коммуникативный подход.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida xorijiy tillarni o'qitishda kommunikativ yondashuvning ustuvor ahamiyat kasb etishi o'quv jarayoniga yangi metod va vositalarni joriy etishni taqozo etmoqda. Xususan, o'qish ko'nikmasini shakllantirishda haqiqiy (autentik) materiallardan foydalanish samarali pedagogik yechimlardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Haqiqiy materiallar deganda, ona tilida so'zlashuvchilar tomonidan real hayotiy vaziyatlarda yaratilgan matnlar – gazeta va jurnal maqolalari, reklama e'lonlari, bloglar, intervyular, badiiy asarlar hamda turli axborot resurslari tushuniladi. Bunday materiallar o'quvchilarga tilni sun'iy emas, balki tabiiy muhitga yaqin shaklda o'zlashtirish imkonini beradi.

Haqiqiy materiallar asosida o'qishni o'rgatish jarayoni o'quvchilarning nafaqat lingvistik bilimlarini, balki ularning tanqidiy fikrlash, tahlil qilish va kontekstni anglash kompetensiyalarini ham rivojlantiradi. Shu bilan birga, ushbu yondashuv o'quvchilarda o'rganilayotgan tilga nisbatan qiziqish va motivatsiyani oshiradi, chunki ular real hayotda qo'llaniladigan matnlar bilan ishlash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Natijada, o'qish jarayoni faqat matnni tushunish bilan cheklanib qolmay, balki kengroq kommunikativ faoliyatning muhim tarkibiy qismiga aylanadi.

Shu nuqtai nazardan, haqiqiy materiallardan foydalangan holda o'qishni o'rgatish masalasi zamonaviy pedagogika va lingvodidaktikaning dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tilni o'qitishda o'qish jarayonining psixolingvistik asoslari ko'plab tadqiqotchilar tomonidan chuqur o'rganilgan. Xususan, A.A. Zalevskaya matnini tushunish jarayonini murakkab kognitiv faoliyat sifatida izohlab, unda til birliklari va kontekst o'zaro bog'liqligini asoslab beradi. Uning fikricha, o'qish jarayoni faqat dekodlash emas, balki semantik maydonni shakllantirish bilan bog'liq bo'lib, bu jarayonda o'quvchining tajribasi muhim ahamiyat kasb etadi.

T.A. van Deyk va V. Kintsch tomonidan ishlab chiqilgan matnini tushunish strategiyasi esa o'qish jarayonida global va lokal ma'lumotlarni qayta ishlash mexanizmlarini yoritadi. Ularning tadqiqotlarida matnini anglash jarayoni ko'p bosqichli model sifatida talqin qilinib, o'quvchining bilimlari va kontekstual tahlil qilish qobiliyati asosiy omil sifatida ko'rsatiladi. Bu yondashuv autentik materiallar bilan ishlashda ayniqsa muhim hisoblanadi.

I.I. Bogatyreva va hammualliflar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda gipermatn va kontekst tushunchalari o'rganilib, zamonaviy axborot muhitida matnini idrok etishning yangi shakllari tahlil qilingan. Ularning ishlari autentik materiallarning turli shakllarini o'qish jarayoniga integratsiya qilish zarurligini asoslaydi. Shu bilan birga, G.I. Bogin refleksiya va reflektivlik maktabi orqali o'qish jarayonida talabning ichki fikrlash faoliyatini rivojlantirish muhimligini ta'kidlaydi.

I.N. Gorelov esa kommunikatsiyaning neverbal komponentlarini o'rganib, tilni tushunishda matndan tashqari omillarning ham ahamiyatini ko'rsatadi. Bu yondashuv autentik materiallar bilan ishlashda ayniqsa dolzarb bo'lib, real hayotiy vaziyatlarni chuqurroq anglashga yordam beradi. Voskresenskiy I.V. esa matnini idrok etishda "kutilmaganlik effekti"ni ta'kidlab, o'quvchining diqqatini jalb etuvchi omillarni ilmiy asosda izohlaydi.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda, xususan, H.U. Axmedovning ishlarida autentik materiallar va innovatsion metodlarning o'qish hamda nutq ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rni keng yoritilgan. U multimedia, raqamli texnologiyalar va multimodal yondashuvlarning til o'rgatish jarayonidagi samaradorligini asoslab beradi hamda ularni amaliyotga joriy etish zarurligini ta'kidlaydi.

Shuningdek, lingvokulturologik va metakognitiv yondashuvlar asosida olib borilgan tadqiqotlar o'qish jarayonida talabning mustaqil fikrlashi, tahlil qilish va o'z-o'zini nazorat qilish ko'nikmalarini rivojlantirish muhimligini ko'rsatadi. Bu jihatlar autentik materiallar bilan ishlashda ayniqsa muhim bo'lib, o'quvchilarning real hayotiy kontekstda tilni qo'llash kompetensiyasini shakllantirishga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida ma'lumotlar bir necha usullar orqali yig'ildi: kuzatish, pedagogik tajriba, so'rovnomalar va matnli faoliyat natijalarini tahlil qilish. Avvalo, o'quvchilarning autentik materiallar bilan ishlash jarayonidagi faoliyati dars jarayonida muntazam kuzatildi va ularning o'qish tezligi, tushunish darajasi hamda kontekstni anglash ko'rsatkichlari qayd etildi. So'rovnomalar usuli orqali o'quvchilarning ushbu yondashuvga nisbatan munosabati, qiyinchiliklari va motivatsiya darajasi aniqlab olindi. Shuningdek, turli darajadagi autentik matnlar asosida bajarilgan yozma va og'zaki topshiriqlar natijalari yig'ilib, ularning sifat ko'rsatkichlari o'rganildi. Olingan ma'lumotlar tavsifiy va qiyosiy tahlil usullari yordamida qayta ishlanib, autentik materiallarning o'qish ko'nikmalariga ta'siri aniqlashtirildi. Natijalarni tahlil qilishda o'quvchilarning boshlang'ich va yakuniy ko'rsatkichlari o'zaro solishtirildi, o'zgarish dinamikasi aniqlanib, umumlashtirildi. Shu bilan birga, matnini tushunish darajasi, yangi so'zlarni o'zlashtirish ko'rsatkichi va kontekstual fikrlash qobiliyati asosiy mezonlar sifatida baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'qishni o'rgatishda haqiqiy materiallardan foydalanishning ba'zi usullari: Boshlang'ich darajaga asoslangan materiallarni tanlash – bular reklama, qisqa xatlar, ko'rsatmalar, retseptlar yoki bolalar maqolalari kabi oddiy matnlar bo'lishi mumkin. Materiallar juda murakkab emas, lekin allaqachon haqiqiy lug'atni o'z ichiga oladi. O'rta daraja: yangiliklar maqolalari, intervyular, bloglar, qisqa hikoyalar yoki qissalar bu talabalar uchun mos keladi.

Ushbu materiallarni o'qish so'z boyligini kengaytirishga va kontekstni tushunishni yaxshilashga yordam beradi. Ilg'or daraja: bular klassik adabiyot, tadqiqot maqolalari, tahlillar, adabiy asarlar va hatto she'riyat kabi murakkabroq matnlar bo'lishi mumkin. Haqiqiy materiallarga misollar: yangiliklar matnlari – gazeta va jurnallardan olingan maqolalar. Ular talabalarga dolzarb voqealar va zamonaviy til haqida tasavvur beradi.

Reklama materiallari – reklama taxtalari, varaqalar, onlayn reklamalar. Ular ko'pincha qisqa, ammo yorqin iboralarni o'z ichiga oladi va marketing tilini o'zlashtirishga yordam beradi.

Bloglar va forumlar – kundalik til, so'zlashuv iboralari, internet jargonlari. Bloglarni o'qish norasmiy muloqotni yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Adabiy asarlar – darajaga qarab, bular klassik kitoblardan tortib zamonaviy asarlargacha bo'lishi mumkin.

Qo'shiqlar, filmlar va subtitrlar tinglab tushunishni yaxshilash va madaniy xabardorlikni kengaytirish uchun ham ishlatilishi mumkin. Asl materiallardan foydalanishning afzalliklari: haqiqiy til – talabalar tilni idealizatsiya qilingan yoki soddalashtirilgan shakllar o'rniga, ona tilida so'zlashuvchilar foydalanadigan tarzda o'rganadilar.

Madaniy immersiya – asl materiallarni o'qish ularga ona tilida so'zlashuvchilarning madaniyati, mentaliteti va an'analarini tushunishga yordam beradi.

Mavzular va uslublarning xilma-xilligi – talabalar turli xil uslublar va janrlar bilan tanishadilar, bu esa ularning tilni idrok etishida moslashuvchanlikni rivojlantirishga yordam beradi.

Motivatsiya – talabalar asl tilni o'qiy olishlarini va tushunishlarini his qiladilar, bu ularning o'ziga bo'lgan ishonchi va motivatsiyasini oshiradi.

Asl materiallar bilan ishlash usullari: skriming va skanerlash – asosiy ma'lumotni yoki matnni umumiy tushunishni topish uchun tez o'qish.

Kalit iboralar va so'zlarni ajratib ko'rsatib o'qish – bu so'z boyligini yaxshilashga va muayyan iboralarning haqiqiy hayotda qanday ishlatilishini tushunishga yordam beradi.

Tarkibni muhokama qilish – o'qilganlarni muhokama qilish nutq ko'nikmalarini rivojlantirishga va tushunishni tekshirishga yordam beradi.

Kontekst bilan ishlash – agar talaba so'zni tushunmasa, uni darhol lug'atda qidirish o'rniga, kontekstdan uning ma'nosini taxmin qilishga harakat qilishi kerak.

Parallel matnlardan foydalanish – asl matnlar va ularning tarjimalari bilan ishlash ularga nozik jihatlar va farqlarni tushunishga yordam beradi.

Qiyinchiliklar va yechimlar: materialning qiyinligi – murakkab matnlarni dastlab tushunish qiyin bo'lishi mumkin. Talabani darajasiga mos materiallardan boshlash va qiyinchilikni asta-sekin oshirish muhimdir.

Yangi so'zlar va iboralar – ba'zan haqiqiy materiallar notanish so'zlar va iboralarga to'la bo'lishi mumkin. Bunday hollarda so'zlarning ma'nosini mustaqil ravishda tushunish uchun lug'atlardan foydalanish yoki kontekst bilan ishlash foydali bo'ladi.

Haqiqiy materiallar bilan mashq qilish misollari: yangi so'zlarni ajratib ko'rsatish – matnni o'qing va bir nechta yangi so'zlarni tanlang, ularning ma'nosini tushunishga harakat qiling va keyin ularni jumladan qo'llang.

O'qish haqida mulohaza – o'qigan materialingiz haqida qisqacha xulosa yozing yoki uni sherik bilan muhokama qiling.

Bo'sh joylarni to'ldirish – bo'shliqlar bilan matndan foydalaning va o'quvchilardan ro'yxatdagi tushirib qoldirilgan so'zlarni to'ldirishni so'rang.

Matn muhokamasi – guruh bilan materialda sizga nima yoqqanligi, nima qiyin bo'lganligi va qanday yangi narsalarni o'rganganingizni muhokama qiling.

Haqiqiy materiallar bilan ishlash usullari (ya'ni real hayotda ona tilida so'zlashuvchilar tomonidan yaratilgan matnlar) samarali o'qish bo'yicha o'qitishda muhim rol o'ynaydi, ayniqsa maqsad o'rganishni tabiiyroq va hayotiyroq qilish bo'lsa. Turli o'rganish darajalarida haqiqiy materiallar bilan samarali ishlashga yordam beradigan bir nechta usullar:

Skanerlash usuli. Skanerlash – bu butun tarkibni chuqur tahlil qilmasdan matnda aniq ma'lumotni topishning tezkor usuli.

Qanday foydalanish kerak: talabalardan matnda sana, sarlavha, raqamli ma'lumotlar, odamlarning ismlari yoki muhim faktlar kabi aniq ma'lumotlarni topish so'raladi. Maqolada kompaniya, uning ofislari va aloqa ma'lumotlari haqida barcha eslatmalarni toping.

Foydasi: ushbu usul matnda tezda harakatlanish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi, bu esa real hayotda o'qishda (masalan, yangiliklar maqolalarida yoki ko'rsatmalarda) muhimdir.

Skimming usuli. Skimming matnni uning mazmuni haqida umumiy tasavvurga ega bo'lish uchun tezda o'qishni o'z ichiga oladi.

Ko'rsatmalar: talabalar matnning umumiy ma'nosini, mavzularini va asosiy g'oyalarini tushunish uchun uni qisqa vaqt ichida o'qishlari kerak. Maqolani 3–5 daqiqa davomida o'qing va quyidagi savollarga javob bering: maqola nima haqida? Asosiy g'oyalar nimalar haqida?

Foydasi: bu usul matnda tezkor harakatlanish va asosiy ma'lumotlarni aniqlash qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi, bu esa yangiliklarni yoki katta hajmdagi ma'lumotlarni tezda tushunish uchun muhimdir.

Kontekstual so'zlarni taxmin qilish. Haqiqiy materiallarni o'qish ko'pincha yangi yoki notanish so'zlar bilan uchrashishni o'z ichiga oladi. Bu holda kontekstga asoslanib so'zning ma'nosini taxmin qilishni o'rganish foydalidir.

Qanday qo'llaniladi: talabalar atrofda so'zlar yoki butun matn tomonidan taqdim etilgan ma'lumotlarga asoslanib notanish so'zlarning ma'nosini tushunishga harakat qilishlari kerak. Agar talaba matnda "murakkab" so'ziga duch kelsa, u gapning kontekstiga asoslanib uning murakkab yoki ilg'or narsa bilan bog'liqligini taxmin qilishi mumkin.

Foydasi: bu tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi va ularga barcha so'zlarni to'liq tushunish har doim ham zarur bo'lmagan real hayotdagi vaziyatlarda tilni idrok etishga yordam beradi.

Kalit iboralar bilan o'qish. Talabalar nafaqat individual so'zlarni, balki ona tilida so'zlashuvchilar tomonidan tez-tez ishlatiladigan iboralar va til konstruksiyalarini ham o'rganadilar.

Qanday qo'llaniladi: o'qish paytida talabalar ma'lum bir matn uslubiga xos bo'lgan tez-tez uchraydigan iboralarni (masalan, yangiliklar, reklama, ilmiy maqolalar va boshqalardagi iboralar) belgilashlari yoki yozib qo'yishlari kerak. Sayohat haqidagi maqolada "parvozga buyurtma berish", "aeroportga kelish" va "ro'yxatdan o'tish" kabi iboralarni ta'kidlash mumkin.

Foydasi: bu talabalarga real hayotdagi vaziyatlarda ona tilida so'zlashuvchilar tomonidan faol qo'llaniladigan iboralarni tezda o'zlashtirish imkonini beradi.

O'qishga asoslangan munozaralar va bahslar. Materialni muhokama qilish o'rganilgan bilimlarni mustahkamlashga, nutq ko'nikmalarini rivojlantirishga va matnni chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Qanday foydalanish kerak: matnni o'qib bo'lgach, talabalar uni hamkasblari bilan muhokama qilishlari, savollarga javob berishlari yoki o'qiganlari haqida o'z fikrlarini bildirishlari mumkin. Misol: joriy voqealar haqidagi maqolani o'qib bo'lgach, talaba ushbu voqealar bo'yicha o'z nuqtai nazarini muhokama qilishi yoki "Sizningcha, keyin nima bo'ladi?" yoki "Muallif qanday yechimlarni taklif qiladi?" kabi savollarga javob berishi mumkin.

Foydasi: tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi, mazmuni yaxshiroq tushunishga yordam beradi va talabalarga ma'lumotlarning real hayotda qanday qo'llanilishini ko'rish imkonini beradi.

Matni talqin qilish va tahlil qilish. Bu matn tuzilishini tahlil qilish, yashirin ma'nolarni aniqlash va madaniy kontekstlarni tushunishni o'z ichiga olgan haqiqiy materiallar bilan ishlashning chuqurroq usulidir.

Qanday foydalaniladi: talabalar muallifning o'z g'oyalarini yetkazish uchun tildan qanday foydalanishini, matnda qanday hissiy ohanglar mavjudligini va madaniyat yoki tarixiy voqealar mazmunga qanday ta'sir qilishini tahlil qilishlari kerak. Global isish haqidagi maqolani o'qib bo'lgach, talaba ushbu g'oyani qo'llab-quvvatlash yoki rad etish uchun ishlatilgan argumentlarni hamda muallifning so'z tanlash va tuzilishi orqali masala haqidagi tasavvurlarga qanday ta'sir qilishini muhokama qilishi mumkin.

Foydasi: bu matnni chuqurroq tushunishga va tahliliy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi, bu esa murakkabroq matnlar va yuqori darajalar uchun foydalidir.

Tarjima va teskari tarjima. Bu usul tarjima ko'nikmalarini mustahkamlash va tilning nozik jihatlarni tushunish uchun foydalidir.

Qanday foydalaniladi: talabalar matnning qismlarini chet tilidan o'z ona tiliga va aksincha tarjima qilishlari mumkin. Ular shuningdek, tarjima qilingan qismlarni taqqoslashlari va mumkin bo'lgan tarjima variantlarini muhokama qilishlari mumkin. Matnning bir paragrafini ingliz tilidan rus tiliga tarjima qilish va keyin uni teskari tarjima qilish, ma'no qanday o'zgarishini tekshirish.

Foydasi: talabalarga tilning leksik va grammatik xususiyatlarini aniqroq tushunishga yordam beradi, so'zma-so'z tarjimadan qochishga xizmat qiladi.

Audiovizual materiallardan foydalanish. Authentic matnlarning audio va video versiyalari (masalan, intervyular, podkastlar, ma'ruzalar, filmlar) tinglab tushunishni yaxshilashga va so'zlar hamda iboralar haqiqiy kontekstlarda qanday ishlatilishini anglashga yordam beradi.

Qanday foydalanish kerak: talabalar asl audiovizual materiallarni tinglashlari yoki tomosha qilishlari, so'ngra mazmunini, tilni idrok etishlari va madaniyatini tahlil qilishlari mumkin. Mashhur shaxs bilan video intervyuni tomosha qilgandan so'ng, talaba o'sha shaxsning kundalik hayotda tildan qanday foydalanishi va qaysi iboralar eng keng tarqalganligi haqida muhokama qilishi mumkin.

Foydasi: bu real hayotdagi muloqot uchun muhim bo'lgan tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Matn yozish mashqlari. O'zingizning matnlaringiz uchun ilhom sifatida haqiqiy materiallardan foydalanish samarali yozish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Qanday foydalanish kerak: talabalar o'qigan materiallarida duch kelgan g'oyalar, iboralar va mavzular asosida maqola, xat yoki blog yozishlari mumkin. Misol: kelajak shaharlari haqidagi maqolani o'qib bo'lgach, talabalar "50 yildan keyin shahar qanday ko'rinishga ega bo'ladi?" mavzusida o'z insholarini yozishlari mumkin.

Foydasi: tildan ijodiy foydalanishni rivojlantiradi va real dunyo matnlarining tuzilishi hamda uslubini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Kalit iboralarni o'qish – bu matnlar bilan ishlash usuli bo'lib, unda talabalar ona tilida so'zlashuvchilar tomonidan qo'llaniladigan eng muhim yoki takrorlanadigan iboralar va til konstruksiyalariga e'tibor qaratadilar. Bu usul nafaqat o'qish ko'nikmalarini, balki til tuzilishini tushunishni ham rivojlantiradi hamda foydali iboralarni yaxshiroq yodlashga yordam beradi. Nima uchun kalit iboralarni o'qishdan foydalanish kerak?

Kalit iboralarga e'tibor qaratish – bu usul suhbat, ish yozishmalari, yangiliklar yoki adabiyot bo'lsin, ma'lum bir kontekstda eng ko'p ishlatiladigan iboralarni aniqlashga yordam beradi.

Tushunishni soddalashtiradi – har bir so'zni yodlashga urinish o'rniga talabalar kontekstga e'tibor qarata-dilar va asosiy iboralarni yodlaydilar, bu esa matnni tushunishni osonlashtiradi.

Idiomalarni rivojlantiradi – talabalar alohida so'zlar o'rniga iboralarni o'rganadilar, bu ularga tabiiyroq va to'g'ri gapirishga yordam beradi.

Tinglab tushunishni yaxshilaydi – bu usul talabalar tinglash jarayonida asosiy iboralarni tezroq aniqlash-lariga yordam beradi.

O'qish va ajratib ko'rsatish usulidan qanday foydalanish kerak: o'quvchilarning darajasiga mos keladigan va ma'lum bir vaziyat uchun qiziqarli yoki foydali iboralarni o'z ichiga olgan matnni tanlang. Matnlar turli xil bo'lishi mumkin: yangiliklar, maqolalar, intervyular, reklamalar, qisqa hikoyalar, ish xatlari va boshqalar. O'qish va ajratib ko'rsatish iboralari: matnni o'qing, takrorlanadigan yoki asosiy ma'noni tushunish uchun muhim bo'lib tuyuladigan iboralarga e'tibor bering. Kundalik hayotda keng tarqalgan yoki ma'lum bir mavzuga xos bo'lgan iboralarni ajratib ko'rsating. Masalan: yangiliklarda – “so'nggi ma'lumotlarga ko'ra”, “mutaxassislarining fikriga ko'ra”, “hozirgi paytda”; ish xatlarida – “hurmat bilan”, “sizning so'rovingiz bilan bog'liq holda”, “sizning e'tiboringizni jalb qilamiz”; so'zlashuv nutqida – “aslida”, “menimcha”, “undan keyin”.

Kontekstual tahlil: talabalardan ushbu iboralar kontekstda qanday va nima uchun ishlatilishini tahlil qilishni so'rang. Masalan, yangiliklardagi iboralar ko'pincha ma'lumot manbalarini yoki vaqtni ko'rsatadi, ish yozishma-larida esa rasmiylik yoki xushmuomalalikni ifodalaydi. Yozib olish va ko'rib chiqish: talabalar ajratilgan iboralarni yozib qo'yadilar, ularning ma'nosi va qo'llanish kontekstini tushunishga harakat qiladilar. Iboralarni misollar bilan yozish muhimdir. Ularni mustahkamlash uchun turli kontekstlarda muntazam ravishda takrorlash zarur.

Suhbatda foydalanish: talabalar ajratilgan iboralarni dialog yoki monologlarda qo'llashlari mumkin. Masalan, ulardan ajratilgan iboralardan foydalanib o'qiganlari asosida qisqa xulosa tayyorlash so'raladi. Shuningdek, suhbat vaziyatlarida ushbu iboralardan foydalanib rolli o'yinlar tashkil etish mumkin. Masalan, iqlim o'zgarishi haqidagi yangiliklar asosida quyidagi iboralarni ajratib ko'rsatish mumkin:

- “so'nggi ma'lumotlarga ko'ra” – eng so'nggi yoki joriy ma'lumotlarni ifodalash uchun ishlatiladi;
- “kutimoqda” – kelajak haqidagi taxminni bildiradi;
- “tadqiqotga ko'ra” – ilmiy yoki analitik manbani ko'rsatadi;
- “in connection with” – sabab va natijani bog'laydi;
- “at the moment” – hozirgi vaqtni bildiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Haqiqiy materiallardan foydalangan holda o'qishni o'rgatish til ta'limida samarali va zamonaviy yonda-shuvlardan biri ekanligi tahlillar asosida tasdiqlandi. Ushbu yondashuv o'quvchilarda o'qish ko'nikmalarini tabiiy muhitga yaqin sharoitda shakllantirish, so'z boyligini kengaytirish hamda kontekstual tushunish qobiliya-tini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, autentik materiallar bilan ishlash jarayoni o'quv-chilarning mustaqil fikrlashini, tahlil qilish ko'nikmalarini va kommunikativ kompetensiyasini oshirishga xizmat qiladi. Natijada, o'qish jarayoni faqat matnni tushunish bilan cheklanmay, balki real hayotiy vaziyatlarda tilni qo'llash imkonini beruvchi ko'nikmalarni rivojlantiradi.

Shu bilan birga, mazkur yondashuvni samarali tashkil etish uchun bir qator metodik talablarni hisobga olish zarur. Avvalo, o'quvchilarning til darajasiga mos autentik materiallarni tanlash muhimdir. Boshlang'ich bosqichda soddaga va qisqa matnlardan, keyingi bosqichlarda esa murakkabroq va mazmunan boy material-lardan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Shuningdek, skimming va scanning kabi tezkor o'qish strategiyalarini, kontekst asosida so'z ma'nosini aniqlash hamda matnni tahlil qilish usullarini o'quv jarayoniga tizimli ravishda joriy etish lozim.

Taklif sifatida, ta'lim jarayonida autentik materiallardan foydalanishni kengaytirish, multimediya va raqamli resurslarni faol qo'llash, shuningdek, o'qituvchilarning metodik kompetensiyasini oshirishga qaratilgan trening va seminarlarni tashkil etish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Богатырева И.И., Антонов А.В., Курзинер Е.С. Гипертекст, контекст и подтекст в поисково-аналитической системе “Галактика-Zoom” // www.dialog21.ru/dialog2006/materials/html/Bogatyreva.htm. С. 2. 30.09.2008. 2. См., например: Залевская А.А. Понимание текста: Психолингвистический подход. Калинин, 1988; Рафикова Н.В. Динамика ядра и периферии семантического поля текста: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. Тверь, 1994.
2. Дейк Т.А. ван, Кинч В. Стратегия понимания связного текста // Новое в зарубежной лингвистике. М., 1988. С. 175.
3. Залевская А.А. Некоторые проблемы понимания текста // Вопросы языкознания. 2002. № 3. С. 64.

4. Дейк Т.А. ван, Кинч В. Указ. соч. С. 175. 13. См.: Воскресенский И.В. Эффект обманутых ожиданий // Психолингвистические исследования слова и текста. Тверь, 2001. С. 132–139.
5. Богин Г.И. Школа рефлексии и рефлексивности // Методология современной лингвистики: проблемы, поиски, перспективы. Барнаул, 2000. С. 43.
6. Итоговые наблюдения над сюжетом // en.wikipedia.org/wiki/Hills_Like_White_Elephants. 30.09.2008. 16. Горелов И.Н. Невербальные компоненты коммуникации. М., 1980. С. 89.
7. Akhmedov, H. U. (2024). Using innovative methods in teaching speaking skills. *European Science Methodical Journal*, 2(6), 539–542.
8. Akhmedov, H. U. (2023). Assimilation is the process of changing the adopted word. *International Journal of Education, Social Science & Humanities. Finland Academic Research Science Publishers Journal*.
9. Ахмедов Х.У. Преимущества и риски использования облачных технологий. *Academic research in educational sciences*. С. 54–57.
10. Ахмедов Х.У. 2024. Определение и структура компетенций, развиваемых на базе мультимедийных и цифровых технологий. *Academic research in educational sciences*, 5(2), pp. 92–95.
11. Ахмедов Х.У. 2024. Ключевые вопросы, стоящие перед прикладной лингвокультурологией. *Formation of Psychology and Pedagogy as Interdisciplinary Sciences*. С. 87–96.
12. Ахмедов Х.У. 2024. Применение передовых технологий при изучении произведения “станционный смотритель” а.с. пушкина в рамках учебных занятий по литературе. *Zamonaviy filologik tadqiqotlar: nazariy, amaliyot va innovatsion metodlar (Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya dasturi)*. С. 75–79.
13. Ахмедов Х.У. 2024. Осознание скрытых смыслов в литературе. “Yosh olimlar, magistr va iqtidorli talabalarning ilmiy faoliyatini oshirishda ularga qaratilgan kreativ g'oyalar, yechim va takliflar” mavzusidagi ko'p tarmoqli respublika ilmiy-onlayn. С. 40–46.
14. Ахмедов Х.У. 2024. Критические аспекты интеграции мультимедийных и цифровых технологий в процесс обучения русским языкам. *Ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnal*. С. 38–41.
15. Ахмедов Х.У. 2024. Связь русского языка и литературы. *Pedagog*. 2024/11/17.
16. Ахмедов Х.У. 2025. How to Teach Russian to Non-Native Speakers: Tips for Effective Communication. *Экономика и социум*, № 6(133), 2025.
17. Ахмедов Х.У. 2025. “Использование мультимодальных методик обучения для обучения навыкам чтения и письма на русском языке у учащихся младшего возраста”. *Qo'qon davlat pedagogika instituti ilmiy xabarleri* (2025-yil, 5-son).
18. Akhmedov Husen Uzairovich. Metacognitive strategies in developing students' academic writing skills. *EduVision: Journal of Innovations in Pedagogy and Educational Advancements*, Volume 2, Issue 3, March 2026. brightmind-publishing.com. ISSN (E): 3061-6972. Licensed under CC BY 4.0, a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.